

Tiivistelmä Suomen Ruotsissa olevan sotilasasiamiehen eversti Harri Niskasen pitämästä esitelmästä ja käydystä keskustelusta Kanta-Helsingin reserviupseerikerhon järjestämässä tilaisuudessa 30.3.2009 Katajanokan Kasinolla.

RUOTSIN PUOLUSTUSPOLITIIKASTA

Puolustuksen lähtökohtia

Ruotsissa on tehty vuonna 2004 merkittävä puolustuksen linjaus josta käytetään nimeä **puolustuspäätös**. Linjauksen merkittävyyttä kuvastaa se, että sen viimeisten toimenpiteiden vaikutukset ovat ohi vasta noin 2015. Perusajatus tehdyssä päätöksessä on ollut, että Ruotsia puolustetaan parhaiten kansainvälisissä operaatioissa eri puolilla maailmaa kaukana Ruotsin rajojen ulkopuolella. Priorisoinnin järjestys on ollut: maailma, Eurooppa, Itämeren alue ja viimeisenä Ruotsi. Venäjän ja Georgian välinen sota elokuussa 2008 on kuitenkin vaikuttanut ajatteluun myös Ruotsissa. Maaliskuun puolivälissä 2009 Ruotsin hallitus on tehnyt esityksen puolustusvoimain kehittamisestä. Uudessa **puolustusesityksessä katse on 2014** jälkeinen aika. Puolustuksen priorisoinnin järjestys olisi muuttumassa päinvastaiseksi nykyisestä. Aseellisen konfliktin mahdollisuus on taas esillä ja Venäjä nähdä valtiona jolla olisi mahdollisuuksia käyttää voimaa. Tämä ei kuitenkaan tule niin selvästi esille kuin Suomessa. Aseellisen konfliktin mahdollisuudessa lähdetään siitä, että kriisi olisi laaja jolloin Ruotsin joutuminen yksinään hyökkäyksen kohteeksi on epätodennäköistä. Uudessa puolustusesityksessä energia nähdään eräänä riskinä. Muita ovat mm. ympäristöonnettomuus Itämerellä, ilmastonmuutoksesta johtuvat ongelmat jotka vaikuttaisivat joltakin alueelta tapahtuvaan ihmisten muuttoon ja sen heijastusvaikutukset Ruotsiin ja yhteiskunnan yleinen riippuvuus tietotekniikasta.

Ruotsin puolustusvoimat lähivuosina

Seuraavassa on esitetty suunnitelma puolustusvoimain vahvuuksista 2014 sekä vertailua nykytilanteeseen. Sodan ajan vahvuus vuonna 2014 on 50.000 sotilasta jakaantuen operatiiviseen osaan 28.000 ja kodinturvaan 22.000 eli n. 40 pataljoonaa. Operatiivisesta osasta suurin on maavoimat 17.000 sotilaalla. Maavoimissa on rauhan aikana 4 mekanisoitua rykmenttiä ja aselajijoukkoja. Sodan aikana yhden operatiivisen esikunnan johtoon muodostetaan 2 taisteluosaston johtoporrasta jotka vastaavat prikaatin johtoporrasta. Maavoimien operatiivisia pataljoonia tulee olemaan 7 kappaletta. Niistä 3 on raskasta mekanisoitua pataljoonaa joilla on käytössään panssarivaunuja, 3 kevyesti mekanisoitua pataljoonaa joilla on rynnäköpanssarivaunuja ja yksi kevyt pataljoona. Tykistö koostuu kahdesta kenttätykistöpatteristosta yhteensä 36 putkea. Lisäksi on kaksi ilmatorjuntapatteristoa, pioneeripataljoonaa sekä neljä liikekannellepanopataljoonaa, jotka olisivat valmiina 3 vuoden kuluttua liikekannellepanosta.

Merivoimilla tulee olemaan 2 pintataistelulaivuetta eli n. 10 alusta yhteensä. Lisäksi on miinalaivue, sukellusvenelaivue (4 venettä) ja operatiivinen pataljoona, jolla on amfibio-kyky. Kun tämä merivoimissa oleva operatiivinen pataljoona lasketaan muitten operatiivisten pataljoonien kanssa yhteen saadaan luku 8, mikä on usein esillä puhuttaessa Ruotsin operatiivisista pataljoonista.

Ilmavoimilla on 2 lennostoa, joissa kummassakin 2 laivuetta. Taistelukoneitten lukumäärä tulee olemaan n. 100.

Kodinturvajoukkojen suuruus pienenee nykyisestä 30.000 sotilaasta 22.000 sotilaaseen. Kodinturva on nyt ja tulee jatkossakin olemaan korkeatasoinen ja sotilaat ovat motivoituneita. Kilpailu vapaa-ajasta on tiukkaa ja se vaikuttaa kodinturvajoukkoihinkin, jolloin vain mielekäs toiminta kiinnostaa.

Kansainvälissä tehtävissä on nyt 800-900 sotilasta. Vuonna 2014 määrä on n. 1700 ja lisäksi vielä 300 sotilasta kotimaassa, jotka voidaan lähettää nopeasti esimerkiksi Keski-Aasiaan maanjärjestyksen jälkihoitoon.

Henkilöstö, motivaatio, rekrytointi, koulutus ja resurssit

Ruotsin puolustusvoimain muutos vaikuttaa palveluksessa oleviin upseereihin. Nuoria upseereita on erittäin vähän. Sen sijaan majureita tai everstiluutnantteja on yli 3000. Vuoteen 2014 mennessä noin 1000 upseeria joutuu siirtymään puolustusvoimain ulkopuolelle ja ainakin saman verran joutuu etsimään uuden työpaikan puolustusvoimain sisältä. Suomalaiseen tapaan Ruotsissa ei ole reserviupseerikoulutusta vaan reservin upseerit ovat entisiä aktiivipalveluksessa olleita upseereita.

Varusmiespalvelus on jo nykyisin käytännössä vapaaehtoisuuteen perustuva ja 2014 se on virallisestikin vapaaehtoinen. Palvelukseen tulevien tavoitteena on päästä kansainvälisiin tehtäviin ja he ovat motivoituneita. Nykyisin koulutetaan tyypillisesti vajaa 5000 varusmiestä vuosittain ja 2014 luku on n. 4000. Tavoitteena on, että vuonna 2014 operatiivisen osan sotilaista 1/3 on sopimussotilaita eli ovat ammattilaisia. Poliittisista syistä ammattiarmeija nimitystä ei voida käyttää vaan sen sijasta käytetään nimitystä ammattimaisempi armeija. Sodan ajan kokoonpanossa olevista sotilaista 2/3 tulisi olemaan valmiussotilaita, jotka olisivat normaalisti töissä siviiliyhteiskunnassa. Lainsäädäntö ei ole vielä valmis, kuinka valmiussotilaat voivat lähteä työpaikoiltaan pitemmäksi ajaksi pois. Käytännössä ongelma tulisi varsin pienen joukon osalle, joka olisi siviiliyhteiskunnassa ns. avaintehtävissä.

Järjestelmän perusrakenteiden eli varuskuntien ja joukko-osastojen karsintaa joudutaan tekemään 2010 jälkeen. Puolue- ja aluepolitiikka tulee vaikuttamaan päätöksiin paljon.

Ruotsin puolustuspudjetti on n. 4,3 mrd euroa. Tässä on mukana mm. materiaalin kehittämiskustannuksia, joita Suomen puolustusbudjetissa ei ole. Suomeen verrattava puolustusbudjetti on n. 4 mrd euroa. Materiaalihankinnat ovat n. 43 % budjetista. Ruotsalaiset tekevät paljon puolustusmateriaalia niin kotimaahan kuin myyvät ulkomaille. Kulloinkin kehitettävät tuotteet ovat maailman huippuja valmistusaikanaan, kuten JAS-hävittäjä, Visby alus ja Suomenkin käyttämä rynnäkköpanssarivaunu. Kehitys- ja tuotantokustannukset ovat usein olleet suuret.

Pohjoismaiden ja muu yhteistoiminta

Pohjois-Kalotin ja Barentsin meren merkitys tulee kasvamaan. Öljyn ja kaasun tuotanto tulee kasvamaan pohjoisilla merialueilla ja lisäksi Norjan ja Venäjän välinen meriraja on osittain määrittämättä. Ruotsi on halukas lisäämään ja kehittämään puolustusyhteistyötä Pohjoismaiden välillä. Ruotsi on aktiivisesti mukana Pohjoismaiden puolustusalan yhteistyön kehittämisessä, josta esimerkkinä on NORDSUP, Nordic Supportive Defense Structures. Pohjoismaiden puolustusvoimien komentajien konkreettisia yhteistyömahdollisuuksia kartoittava raportti valmistui kesäkuussa 2008. Siinä tunnistettiin 140 mahdollista yhteistyöaluetta, joista n. 40 arvellaan olevan käynnistettävissä vuoden 2009 loppuun mennessä. Kriisinhallintakoulutuksen yhteistyötä tullaan

kehittämään. Merivalvonnan yhteistyö jo toimii ja ilmavalvonnan yhteistyön kehittäminen on etenemässä.

Tulevaisuudessa on tarkoituksena kehittää kriisinhallintaa varten Pohjoismaiden yhteinen mekanisoitu pataljoona. Sen ajoneuvokysymys on ratkaisematta eli valitaanko taisteluajoneuvoksi ruotsalainen rynnäköpanssarivaunu, suomalainen AMV vai norjalaisten käyttämä kalusto. Vaihtoehtona on myös, että kukin maa käyttää omaa kalustoa. Merivalvonnan integrointi entistä kiinteämmäksi on suunnitelmissa ja myöhemmässä vaiheessa ilmavalvonta. Yhteiset ampuma- ja harjoitusalueet ovat myös suunnitelmissa.

Ruotsin kanta liittoutumiseen NATOon on lähinnä historiallisista syistä erittäin vaikea. Ruotsi on voinut pysytellä sotien ulkopuolella 1800-luvun alkupuolelta lähtien. Eräänä syynä on ollut tai ainakin voimakkaasti koetaan liittoutumattomuus. Oppositio, jossa nyt ovat sosiaalidemokraatit, on mukana päätöksenteossa. NATOon liittyminen ja osallistuminen NATOon nopean toiminnan joukkoihin (NRF) on jäissä.

Ruotsi ilmaisi muutama vuosi sitten kantanaan, että jos sen lähinaapurina olevaan maahan hyökkäisiin niin se tulisi antamaan apua. Asia uutisoitiin Suomessa varsin näkyvästi mutta sen sijaan jäi pimentoon Ruotsin odottavan vastavuoroisuutta. Esitelmän jälkeen käydyssä keskustelussa ei tätä asiaa kovin tarkoin käsitelty. Kirjoittaja tuo omana kantanaan, että Ruotsin apu Suomelle voisi olla lähinnä ilmavoimien ja diplomaattista apua. Ruotsin maavoimien pienuuden takia niistä ei olisi konkreettista apua Suomelle. Suomen apu Ruotsille voisi vuorostaan olla ennen muuta maavoimien apua ja toinen alue voisi olla ilmavoimat kuten myös Norjalle.

Yhteenveto Ruotsin puolustusvoimista ja esitelmän jälkeen käydyistä keskustelusta

Eversti Harri Niskanen esitti erittäin lyhyen yhteenvedon Ruotsin puolustusvoimista. Ilma- ja merivoimat ovat kunnossa niin nyt kuin vuonna 2014. Sen sijaan maavoimien osalta tilanne ei ole nyt hyvä. Uusi järjestelmä sopimus- ja valmiussotilaineen ei ole vielä käytössä ja vanha liikekannallepanoon perustuva järjestelmä on purettu. Tällä hetkellä ei ole toimivaa järjestelmää liikekannallepanoon. Toiveissa on, että suunniteltu malli toimisi vuonna 2014.

Tulevaisuuden rekrytoinnin osalta esitettiin kysymys koskien useita ammattiarmeijoita vaivaavaan laatuongelmaan, jolloin on vaikea saada riittävän laadukasta miehistöä. Niskanen esitti, että Ruotsin tapauksessa raha ja palvelussuhteen ehdot olisivat keinot ongelmaan. Keskustelussa pohdittiin syitä miksi Ruotsi on keskittynyt puolustuksessaan muun kuin Ruotsin alueen puolustamiseen. Niskanen esitti, että lähes 200-vuotta jatkunut rauhankausi on tuonut mielikuvan, että Ruotsi ei voisi enää joutua sotaan. Keskustelussa tuotiin esille myös Etelä-Ruotsin geopoliittinen turvallisuus. Varsovan liiton hajottua ei enää ole olemassa voimaa joka käytännössä voisi uhata eteläistä Ruotsia. Niskaselle esitettiin kysymys, jos Venäjä mahdollisesti yrittäisi käyttää Pohjois-Ruotsin aluetta pyrkiessään kriisin aikana etenemään Atlantille, niin voisiko Ruotsi käytännössä sallia lähes aution pohjoisimman osan käytön. Niskanen piti tätä erittäin epätodennäköisenä ja vaikka improvisoidulla liikekannallepanolla pyrittäisiin puolustautumaan. Terrorismia on pidetty vuoden 2001 syyskuun jälkeen jonkun tasoisena ongelmana. Siitä kysyttäessä Niskanen esitti, että terrorismia sinänsä ei koeta nykyisin suurena ongelmana. Jossakin tilanteessa tulevaisuudessa Ruotsilla on Suomea suurempi todennäköisyys terrorismiin johtuen maahanmuuttajien selkeästi suuremmasta osuudesta väestöstä.

Kanta-Helsingin kerho kiittää eversti Harri Niskasta Ruotsin puolustusvoimien tilannetta konkreettisella tavalla valottavasta esitelmästä.

Raimo Hynynen, majuri reservissä

Liitteenä alla nettiosoite Ruotsin hallituksen maaliskuussa 2009 tekemään puolustusehdotukseen.

<http://www.mil.se/sv/Nyheter/Nyhetsarkiv/Centrala-nyheter/11684/Malbilden-lamnad-till-regeringen/>

Sivulta löytyy Relaterade dokument kohta, josta pääsee yksityiskohtaisiin dokumentteihin. Niistä alla osoite dokumenttiin, joka kuvaa yleisellä tasolla vuoden 2014 tavoitetilaa.

<http://www.mil.se/upload/dokumentfiler/underlag/HKV%202009-01-30-23-383.51503%20Missiv.pdf>